

O MONEDĂ A ÎMPĂRATULUI NIKIFOR I GENIKOS PROVENITĂ DE LA HOTNICA, ÎN ÎMPREJURIMILE ORAȘULUI VELIKO TĂRNOVO*

Alexandăr Pejkov

Abstract

The article presents a new coin of the Emperor Nicephorus I (1.10.802-26.07.811), found nearby the village of Hontica, distr. of Veliko Turnovo. The author considers that the unusual large number of coin finds of Nicephorus I so far found in the area of Veliko Turnovo could be an confirmation of the recently launched hypothesis that the decisive battle between the Byzantine army led by Nicephorus I and the Bulgarian army led by Khan Krum happened not nearby Pliska as it was supposed so far, but, in fact, in the area of the present day town of Veliko Turnovo.

Împăratul bizantin Nikifor I Genikos (1.10.802-26.07.811) a condus imperiul într-o perioadă decisivă pentru statul Bulgar. De la 25.12.803 fiul său, Stavrakios a devenit asociat la domnie. Monedele de bronz și aur bătute de către ei reprezintă un izvor important de informații pentru istoria acestei perioade. Scopul articolului de față este să introducă în circuitul științific o monedă a celor doi conducători, care ar putea să fie un document important în cadrul relațiilor bulgaro-bizantine din primul deceniu al secolului al IX-lea.

Moneda respectivă este un follis de bronz, emis între anii 803 și 811 (clasa a doua, după Philip Grierson)¹. Pe aversul monedei sunt reprezentate busturile celor doi împărați, din față, purtând coroane crucigere cu prepedilia și hlamide. Monedele sunt anepigrafe. Între ei, la nivelul crucilor de pe coroană se află o a treia cruce care are o mărime asemănătoare primelor două. Reversul follis-ului conține litera **M**, care desemnează nominalul de patruzeci de numii. Sub ea se citește officina **A**, iar deasupra ei este reprezentată o cruce. În câmpul drept, în coloană este redată de trei ori litera **N**, iar în câmpul stâng, în același mod, litera **X**.

De o importanță deosebită în cazul de față este locul în care a fost descoperit exemplarul despre care este vorba în articolul de față. Este vorba despre o descoperire întâmplătoare din împrejurimile satului Hotnica, distr. Veliko Tărnovo.

Până în momentul de față acesta este un exemplar care fixează punctul cel mai vestic al descoperirii monetare de acest gen cunoscute pe teritoriile bulgare, față de Pliska². De curând, în literatura de specialitate a fost lansată o nouă ipoteza privind itinerariul, armatei lui Nikifor și mai ales locul luptei fatale pentru împărat, cu armatele khanului Krum³. În această nouă versiune, confruntarea decisivă s-a produs în împrejurimile satului Krușeto, distr. Veliko Tărnovo. Privită într-o asemenea lumină, locul descoperirii monedei citate aici, precum și pentru cele alte trei exemplare, publicate deja, descoperite în împrejurimile satului Kapinovo, distr. Veliko Tărnovo⁴, ca și nomisma nepublicată, aparținând aceluiași împărat, provenită de pe teritoriul orașului Gorna Orjahovica, nu credem că ar trebui considerate ca fiind doar întâmplătoare. Este vorba mai degrabă de descoperiri, care marchează locul înfrângerii armatei lui Nikifor și a pieririi sale. Desigur că această scurtă notă este numai o mică contribuție, la istoria războiului bulgaro-bizantin din anul 811 și viitoarele cercetări vor permite verificarea ipotezelor avansate în articolul de față.

* Traducere din limba bulgară Izabella Bârzoagă și Ernest Oberländer-Târnoveanu.

МОНЕТА НА ИМПЕРАТОР НИКИФОР I ГЕНИК ОТ ОКОЛНОСТИТЕ НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Византийският император Никифор I Геник (1.10.802 – 26.07.811 г.) управлява Империята в слабосносно за Българската държава време. От 25.12.803 г. негов съуправител става синът му Ставракий. Сечените от тях медни и златни монети са важен източник на информация за историята на периода. Цел на настоящото изследване е да въведе в научно обръщение монета на двамата владетели, която би могла да се приеме като интересен щрих в българо-византийските отношения от първото десетилетие на 9 век.

Въпросната монета е меден фолис, сечен между 803 и 811 година (клас 2 по Филип Гриърсън)[1]. Върху лицевата страна на монетата са изобразени бюстове на двамата императори във фас, облечени с хламиди, носещи корони с кръстове и перпендулии. Надпис липса. Между тях, на нивото на кръстовете от короните има трети кръст с близка големина. Обратната страна на фолиса съдържа главна буква “М”, фиксираща номинала от 40 нумин. Под нея се чете официална “А”, а над нея е представен кръст. От дясната страна в колона трикратно е изписана буквата “N”, а от лявата – по същия начин, римската цифра “X”. От особена важност в случая е местонамирането на въпросния екземпляр – случайна находка от околностите на с. Хотница, Великотърновско.

Към настоящия момент това е екземплярът с най-западната точка на откриване от българските земи, спрямо Плиска[2]. Наскоро в научната литература бе изказана хипотеза, “изместваща” маршрута на Никифоровата армия и най-вече мястото на гибелната за императора битка с войските на хан Крум[3]. Според тази нова версия фаталната среща се е състояла в околностите на с. Крунето, Великотърновско. Разгледано в подобна светлина местонамирането на цитираната тук монета, както и на три публикувани вече екземпляра от района на с. Капиново, Великотърновско[4] и на един непубликуван солид на същия император от землището на Горна Оряховица едва ли трябва да се приема като случайност. По-скоро става въпрос за находки, маркиращи района на гибелта на Никифоровата армия. Естествено, тези кратки бележки са само дребен щрих към историята на българо-византийската война от 811 г. и бъдещите проучвания ще позволят тяхната проверка.

¹ Ph. Grierson, *Catalogue of the Byzantine coins in the Dumbarton Oaks collection and in the Whittemore collection*, vol. III, part I, Washington, 1973, p. 352-354.

² Pentru o informație completă despre tipul acesta de monede citate în literatura bulgară de specialitate vezi Ženja Žekova, *Monetite na Nikifor I Genik (802-811) i Pliska*, în *Pliska-Preslav*, 8, 2000, p. 168-171.

³ E. Dermendžiev, *Edna hipoteza na pohodă na Nikifor I v Bălgarija prez 811 g.*, în *Studia protobulgarica et medievalia europensia. Băv čest na Prof. Veselin Beševliev*, Sofia, 2003, p. 401-408.

⁴ Al. Pejkov, *Kolektivna monetna nahodka ot načalato na IX vek.*, în *Jubilien sbornik, posveten na prof. d. i. n. J. Andreev*, Veliko Tărnovo, 2003, p. 128-130.